

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії і методики початкової освіти

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ

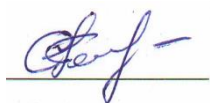
підготовки здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 111 Математика
освітньо-наукової програми Наближення класів періодичних функцій

Силабус освітнього компонента «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, галузі знань Математика та статистика, спеціальності Математика, за освітньо-науковою програмою Наближення класів періодичних функцій

Розробник: Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методи початкової освіти

Погоджено

Гарант освітньо-наукової програми: Гембарська С. Б.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти протокол № 12 від 23.06. 2022 р.

Завідувач кафедри: _____

_____ (Пріма Р.М.)

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (для очної форми навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Очна (денна, вечірня) форми навчання	Математика та статистика, Математика, Наближення класів періодичних функцій третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	Нормативний
		Рік навчання – 2
Семестр – 3		
Лекції – 20 год		
Практичні (семінарські) – 14 год.		
Самостійна робота – 50 год		
Консультації – 6 год		
Форма контролю: залік		
Кількість годин/кредитів: 90/3		
ІНДЗ: немає		
Мова навчання: українська		

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (для очної форми навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-наукова програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	Математика та статистика, Математика, Наближення класів періодичних функцій третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	Нормативний
Кількість годин/кредитів: 90/3		Рік навчання – 2
		Семестр – 3
		Лекції – 8 год
		Практичні (семінарські) – 4 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота – 68 год
		Консультації – 10 год
		Форма контролю: залік
Мова навчання: українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ППП Пріма Раїса Миколаївна

Науковий ступінь – доктор педагогічних наук

Вчене звання - професор

Посада - завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти

Контактна інформація 066-700-83-44, Prima. Raisa@eenu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу. Силабус освітнього компонента «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» складено відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Вивчення курсу забезпечує оволодіння основними поняттями і категоріями, ознайомлення з сутністю і провідними поняттями комунікації, професійно-комунікативної компетентності, визначення шляхів її формування і розвитку; вироблення вміння оцінювати та здійснювати самооцінку рівня сформованості професійно-комунікативної компетентності, комунікативних умінь і навичок; опанування комунікативними техніками й технологіями в процесі професійно-педагогічного тренінгу, соціально-психологічного тренінгу; формування індивідуального стилю професійної діяльності, опанування інструментами професійно-особистісного саморозвитку.

2. Пререквізити. Компетентності, набуті в процесі вивчення циклу загальної підготовки, психологічних, педагогічних компонентів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Постреквізити. Освітніми компонентами, для вивчення яких потрібні знання й уміння з курсу «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» є: «Компаративістика в освіті і науці», «Менеджмент інновацій в освіті».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою викладання освітнього компонента «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» є формування в аспірантів цілісного уявлення про структуру, зміст та особливості професійно-комунікативної компетентності, набуття комунікативної компетентності як засобу соціалізації і професійного саморозвитку; стимулювати здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня до професійного самовиховання, формувати в них потребу в неперервному професійному самовдосконаленні.

Основними **завданнями** вивчення освітнього компонента «Педагогічні основи професійно-комунікативної компетентності» є:

- сприяння розумінню сутності та значущості професійно-комунікативної компетентності як важливого чинника професійної та соціальної успішності фахівця;
- розвиток педагогічного мислення й усвідомлення спілкування як засобу професійного саморозвитку;
- формування комунікативних, інтерактивних і перцептивних умінь і навичок міжособистісної взаємодії та особливостей їх використання в освітньому процесі закладу вищої освіти;
- набуття досвіду професійного педагогічного спілкування на основі опанування комунікативними техніками й технологіями в процесі професійно- педагогічного тренінгу;

- опанування діагностичними методиками дослідження комунікативних умінь і навичок, розвиток особистісної динаміки аспірантів;
- сприяння формуванню індивідуального стилю професійної діяльності, пануванню інструментами професійно-особистісного саморозвитку;
- стимулювання рефлексивних здібностей аспірантів, здатності до самоконтролю та саморегуляції;

4. Результати навчання (компетентності). У результаті вивчення курсу аспірант набуває

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність розв'язувати комплексні наукові проблеми на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК 3. Навички використання новітніх інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК10. Здобуття компетентностей, достатніх для викладання математичних дисциплін у закладах вищої освіти.

Спеціальні компетентності:

СК10. Здатність зберігати та примножувати традиції волинської математичної наукової школи.

СК 12 Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

Результати навчання (ПРН):

ПРН1. Володіти сучасними передовими концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідницької та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей знань.

ПРН2. Володіти ґрунтовними знаннями предметної області та розумінням професії.

ПРН15. Спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в галузі математики, статистики та інших наук.

ПРН16. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо і на основі етичних міркувань (мотивів)

5. Структура освітнього компонента (для очної форми навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ						
Тема 1. Комунікації: сутність і провідні поняття.	7	2		4	1	ДС, РМГ, Т/8 б.: поточне-3 б. (У), контрольна робота -5 б.

						(П)
Тема 2. Комунікативна компетентність як категорія компетентнісного підходу.	7	2		4	1	ДС, Р, КР/8 б.: поточне – 3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)
Тема 3. Професійно-комунікативна компетентність у системі освіти майбутнього фахівця	8	2	2	4		ДС, РМГ,Т / 8 б.: поточне – 3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)
Тема 4. Особливості комунікативної взаємодії суб'єктів освітнього процесу	8	2	2	4		ДС, Р, КР/8 б.: поточне – 3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)
Разом за змістовим модулем 1	30	8	4	16	2	32 б
Змістовий модуль 2. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ						
Тема 5. Організаційно-педагогічні умови створення творчої педагогічної взаємодії на основі професійно-комунікативної компетентності суб'єктів освітнього процесу.	13	2	2	8	1	ДС, Р /16 б.: поточне – 6 б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Тема 6. Комунікативні ситуаційні задачі як засіб формування професійно-	15	4	2	8	1	ПС, РЗ, Р/16 б.: поточне – 6

комунікативної компетентності.						б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Тема 7. Вправи з розвитку комунікативності. Діагностичні методики (Тест «Чи вмієте ви спілкуватися», «Чи вмієте ви слухати?»)	15	2	4	8	1	I, РІД, ТР, Р,РЗ /16 б. поточне – 6 б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Тема 8. Тренінг професійно-педагогічного спілкування. Соціально-психологічний тренінг комунікативності. Соціально-комунікативний тренінг.	17	4	2	10	1	I, РІД, ДС, РНМД, Т / 20 б.: поточне – 10 б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Разом за змістовим модулем 2	60	12	10	34	4	68 б.
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота (МКР)						60
Поточне оцінювання						40
Всього годин / Балів	90	20	14	50	6	90 год./100 б.

Структура освітнього компонента (для заочної форми навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ						
Тема 1. Комунікації: сутність і провідні поняття.	9			8	1	ДС, РМГ,Т/8 б.: поточне-3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)

Тема 2. Комуникативна компетентність як категорія компетентнісного підходу.	9			8	1	ДС, Р, КР/8 б: поточне – 3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)
Тема 3. Професійно-комуникативна компетентність у системі освіти майбутнього фахівця	11	2		8	1	ДС, РМГ,Т / 8 б.: поточне – 3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)
Тема 4. Особливості комунікативної взаємодії суб'єктів освітнього процесу	11		2	8	1	ДС, Р, КР/8 б: поточне – 3 б. (У), контрольна робота -5 б. (П)
Разом за змістовим модулем 1	40	2	2	32	4	32 б
Змістовий модуль 2. МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ						
Тема 5. Організаційно-педагогічні умови створення творчої педагогічної взаємодії на основі професійно-комуникативної компетентності суб'єктів освітнього процесу.	11	2		8	1	ДС, Р /16 б.: поточне – 6 б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Тема 6. Комуникативні ситуаційні задачі як засіб формування професійно-комуникативної компетентності.	11	2		8	1	ПС, РЗ, Р/16 б.: поточне – 6 б. (У), контрольна робота -10

						б. (П)
Тема 7. Вправи з розвитку комунікативності. Діагностичні методики (Тест «Чи вмієте ви спілкуватися», «Чи вмієте ви слухати?»)	14		2	10	2	I, РІД, ТР, Р,РЗ /16 б. поточне – 6 б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Тема 8. Тренінг професійно-педагогічного спілкування. Соціально-психологічний тренінг комунікативності. Соціально-комунікативний тренінг.	14	2		10	2	I, РІД, ДС, РНМД, Т / 20 б.: поточне – 10 б. (У), контрольна робота -10 б. (П)
Разом за змістовим модулем 2	50	6	2	36	6	68 б.
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота (МКР)						60
Поточне оцінювання						40
Всього годин / Балів	90	8	4	68	10	90 год./100 б.

Методи навчання

Традиційні: *за джерелом знань* - словесні: РП – розповідь, ПС – пояснення, Б – бесіда (ЕБ – евристична, РБ – репродуктивна, ВБ – вступна, ПтБ – поточна, ПдБ – підсумкова), І – інструктаж (ВІ – вступний, ПтІ – поточний, ПдІ – підсумковий), РП/К – робота з підручником/книгою, РІД – робота з інтернет-джерелами, РНМД – робота з навчально-методичними й науково-інформаційними джерелами; наочні: ІЛ – ілюстрування, ДМ – демонстрування, СП – спостереження; практичні: РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ВПР – вправи (РВПР – репродуктивні, ПВПР – продуктивні, КВПР – конструктивні, ТВПР – творчі); *за характером пізнавальної діяльності здобувачів* - ПП – пояснювально-ілюстративні, РП – репродуктивні, ПВНМ – проблемний виклад навчального матеріалу, ЧП – частково-пошукові, ДС – дослідницькі; Інноваційні: ДС – дискусія, МД – моделювання, МШ – мозковий штурм, НВ – навчаючи-вчуся, ТШ – ток-шоу, КМ – кейс-метод, ПР – проєкт, КВ – вебквест, квест, МДН – методи дистанційного навчання, МЕН - методи електронного навчання, ММН – методи мобільного навчання, МЗН – методи змішаного навчання.

**** Форми оцінювання:** усна (У), письмова (П).

**** Методи оцінювання:** УІО/ПІО – усне/письмове індивідуальне опитування, УФО/ПФО – усне/письмове фронтальне опитування, Т – тестування, МКР – модульна контрольна робота, МППВПР/ЗД – метод практичної перевірки вправ/завдань, МСК – метод самоконтролю, МСО – метод самооцінки.

1. Завдання для самостійного опрацювання:

Тема 1. Розмежувати поняття «спілкування» й «комунікація» за науковими джерелами, вказаними в рекомендованій літературі. Види спілкування. Функції спілкування. Роль комунікації в професійній діяльності сучасних фахівців.

Тема 2. Виявлення суперечностей в науковому тлумаченні ключових понять.

Тема 3. Виокремити види вербального і невербального спілкування, орієнтуючись на зміст питань теми. Публічне мовлення як різновид спілкування. Види промов. Планування, підготовка та виголошення промови. Ораторські якості мовця та критерії ефективності виступу. Презентація. Сесії у формі запитань і відповідей. Проксеміка – взаємини у просторі. Суб'єктний простір особистості й дотримання оптимальної дистанції в комунікації. Соціальна ситуація комунікації. Хронеміка й кінетика в комунікації. Паралінгвістична характеристика командної комунікації. Підготувати виступ перед студентською аудиторією на актуальну для молодіжного середовища тему (за вибором).

Тема 4-5. На основі аналізу теми в посібнику В. Семиченко «Культура мовлення» проаналізувати прояви особистісних позицій суб'єктів комунікації.

Тема 6. Розробити й презентувати комунікативні ситуаційні задачі, що засвідчують сформованість професійно-комунікативної компетентності (5 задач, тема за вибором).

Тема 7. Підібрати вправи для розвитку комунікативності. Зробити добір діагностичних методик на визначення комунікативних якостей педагога. Користуючись комплексом методик, визначити власний професійно-комунікативний профіль.

Тема 8. Вивчити суть і значення соціально-психологічного тренінгу у формуванні комунікативності сучасних педагогів. Суть та призначення соціально-комунікативного тренінгу. Організація групової роботи. Базові уміння й навички тренера. Управління груповою динамікою. Тренінгові завдання з розвитку педагогічних комунікативних умінь.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальні досягнення здобувачів третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, на підставі результатів виконання всіх видів запланованої навчальної роботи впродовж семестру: аудиторної роботи під час лекційних, практичних занять, самостійної роботи тощо.

Поточна оцінка – це сума балів, які отримує здобувач вищої освіти за поточну роботу з відповідних тем освітнього компонента. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначає силабус освітнього компонента. Результати поточного контролю знань здобувачів вищої освіти вносяться до журналу обліку роботи академічної групи і враховуються під час виставлення підсумкового балу з ОК.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) освіти за поточну навчальну діяльність, становить **100 балів**.

У Положенні про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки визначено правила, порядок та процедуру визнання результатів навчання.

Визнання можуть підлягати такі результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента.

Здобувачам третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового), які брали участь у роботі конференцій, семінарів, підготовці наукових публікацій тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК:

- виступ із доповіддю на секційному засіданні конференції, участь у майстер-класі – 10 балів; підготовка наукової публікації у збірнику тез – 5 балів, у фаховому журналі – 15 балів (Витяг із протоколу засідання кафедри №12 від 23.06.2022 р.).

При цьому загальна кількість балів, що вноситься до відомості за поточну роботу, не може перевищувати 100.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК.

У випадку, якщо здобувач освіти впродовж поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліків допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету (інституту).

Політика щодо відвідування занять

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно та якісно виконати завдання. Відвідування занять є обов'язковим.

З поважних причин (наприклад, хвороба (довідка від сімейного лікаря), працевлаштування за фахом (довідка з місця роботи)) навчання може відбуватися за індивідуальним графіком (онлайн) за погодженням із деканом факультету (інституту).

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу є обов'язковим. До практичних занять здобувачі третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) готують навчально-методичні кейси (електронні, рукописні, друковані) та презентують їх в аудиторії із застосуванням мультимедійної презентації та сучасних інструментів освітнього процесу (інфографіки, інтелект-карти, таблиці, схеми, інтерактивні стрічки, діаграми і т. ін.). Пропуски практичних занять відпрацьовуються: здобувач третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) опрацьовує тему самостійно, виконує практичні завдання до теми, укладає навчально-методичні кейси. На консультаціях здобувач освіти має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено за пропущені теми.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувачі третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності відповідно до норм загальнолюдських та європейських цінностей, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту Волинського національного університету імені Лесі Українки, зокрема:

- не толерувати плагіат, списування, неправомірне використання чужих напрацювань;

- використовувати у навчальній або дослідницькій діяльності лише перевірені та достовірні джерела інформації та правильно оформляти покликання на використані інформаційні джерела;

- подавати на оцінювання лише самостійно виконану роботу, що не є запозиченою або переробленою з іншої, виконаною іншими особами; мінімальний відсоток унікальності – 60 %.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється.

Здобувач третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив упродовж семестру (з поважних причин), таким чином покращити свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем у позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Із освітніх компонентів, де формою контролю є залік, оцінювання знань здобувачів третього рівня вищої освіти (освітньо-наукового) здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом. Порядок проведення заліку: письмово (контрольна робота, тести).

Питання до заліку

1. Комунікації: сутність і провідні поняття.
2. Спілкування як соціально-психологічний феномен.
3. Поняття «спілкування» й «комунікація» в наукових джерелах.
4. Види спілкування.
5. Функції спілкування.
6. Роль комунікації в професійній діяльності сучасних фахівців.
7. Комуникативна компетентність як категорія компетентнісного підходу.
8. Теоретичні основи спілкування. Загальна схема комунікації Р. Якобсона (код, контекст, контакт, трансакція).
9. Комунікація як взаємодія. Рівні комунікації: власне комунікація, інтеракція, перцепція.
10. Вербальне і невербальне спілкування
11. Публічне мовлення як різновид спілкування. Види промов.
12. Планування, підготовка та виголошення промови. Ораторські якості мовця та критерії ефективності виступу.
13. Презентація. Сесії у формі запитань і відповідей.
14. Проксеміка – взаємини у просторі. Суб'єктний простір особистості й дотримання оптимальної дистанції в комунікації.
15. Соціальна ситуація комунікації з проекцією на педагогічний процес.
16. Хронеміка й кінетика в комунікації.
17. Паралінгвістична характеристика командної комунікації.
18. Міжособистісне спілкування. Особистісні позиції суб'єктів комунікації.

19. Механізми взаємодії: рефлексія, стереотипізація, ідентифікація.

20. Комунікативні ситуаційні задачі як засіб формування професійно-комунікативної компетентності.

21. Самопрезентація в контексті формування професійно-комунікативної компетентності.

22. Роль тренінгів у формуванні професійно-комунікативної компетентності фахівця.

23. Тренінгові завдання з розвитку педагогічних комунікативних умінь.

24. Культура педагогічного спілкування. Спілкувальний етикет.

25. Культура мови і мовлення викладача вищої школи. Мовний і мовленнєвий етикет педагога.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з формою контролю - залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ -РЕСУРСИ

1. Адміністратору школи. Тренінги з розвитку комунікативності вчителів / уклад. : А. Г. Дербеньова, А. В. Кунцевська . Х. : Основа, 2010. 191с.

2. Антонова О.Є., Маслак Л.П. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 81-109.

3. Ашиток Н. Підготовка педагогів до фахової комунікативної діяльності. *Молодь і ринок*. 2017. № 10. С. 6–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2017_10_3.

4. Боровець О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. *Інноватика у вихованні*. 2016. Вип. 4. С. 82–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2016_4_11.

5. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика: монографія. Донецьк: Вид-во ДНУ. 2015.

6. Вторнікова Ю. С. Модель формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 188-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_110_55.

7. Герасімова О. В. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього педагога. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у*

підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2011. Вип. 28. С. 252–255.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2011_28_54.

8. Качалова Т. В., Павлюк Л.М. Теоретичні засади проблеми формування комунікативної компетентності особистості [Електронний ресурс]. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. 2015. Вип. 52. С. 128–130. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_52_45

9. Кірічук Н. В. Компетентність саморозвитку фахівця : педагогічні засади формування у вищій школі. Ізмаїл: ІДГУ.2007.

10. Когут І. В. Критерії сформованості професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя. *Освітологічний дискурс.* 2015. № 4. С. 85–97.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2015_4_11.

11. Когут І. В. Методика формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя: дослідно-експериментальна робота. *Молодий вчений.* 2015. № 7(2). С. 53–56. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_7\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_7(2)_12).

12. Кравцова І. А. Особливості формування комунікативної компетенції майбутніх учителів початкових класів. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки.* 2015. Вип. 67. С. 354–361.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_67.

13. Кравченко-Дзондза О. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки.* 2016. № 1. С. 98–103.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_21.

14. Кравченко-Дзондза О. Модель формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки. *Людинознавчі студії. Педагогіка.* 2015. Вип. 31. С. 177–186.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_31_20.

15. Каніболоцька Л. В. Професійно-комунікативна підготовка майбутніх викладачів ВНЗ. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія.* 2017. Вип. 259. С. 100–104.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2017_259_16.

16. Кухта М.І., Маляр Л.В. Професійне педагогічне спілкування: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 35 с.

17. Олександренко К. В. Основні підходи до створення психолого-педагогічної системи розвитку іншомовної комунікативної компетентності [Електронний ресурс]. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2015. Вип. 1. С. 27-29. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2015_1_8

18. Петрук В. Комунікативна компетентність фахівця соціальної сфери як складник його професійної діяльності. *Humanitas*, 2021. №2, с. 44–50, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.2.7>

19. Писаревський І.М. Професійно-комунікативна компетентність (в туризмі): підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2017. 175 с.

20. Пріма Р.М., Слова Т. А. Інформаційно-комунікаційні технології як знаряддя підготовки майбутнього вчителя початкової школи до професійного самовизначення.

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія Педагогіка, психологія, філософія. Вип. 291. С. 256–261.

21. Пріма Р. М. Інноваційна методична культура вчителя початкових класів як пріоритетна складова його професійної компетентності. *Науковий вісник СНУ ім. Лесі Українки; серія: Педагогічні науки*. 2014, № 8 (285). С. 23–26.

22. Пріма Р. М., Пріма Д. А., Десятник К. В. До питання формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього педагога. *Педагогічні науки: теорія, Історія, інноваційні технології*. 2022. № 3 (117). С. 96–100.

23. Оліяр М. П. Інноваційні технології формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 4. С. 386–390. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2017_4_74.

24. Ромадікіна В.С. Концептуальні підходи до розуміння соціально-психологічного тренінгу [Електронний ресурс] Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. №2. 2011. Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Vnadsps_2011_2_33.pdf. Заголовок з екрану.

25. Стеценко Н. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. *Педагогічний альманах*. 2016. Вип. 29. С. 185–191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2016_29_31.

Інформаційні ресурси

- <http://osvita.org.ua> – освітній портал (каталог освітніх ресурсів, новини освіти)
- <http://www.mon.gov.ua> – офіційний сайт МОН України
- wiki.vnu.edu.ua